

Postmodernizmin Zaman Algısı: “Müzikte Nostalji Modası”

Chronologic Perception of Postmodernism: The Nostalgia Trend in Music

Tuğba AYDIN ÖZTÜRK*

ÖZET

Postmodernizmin zaman algısı kronolojik sıraya göre ilerlemez. Yüzü geçmişe dönük ve bir o kadar da bugünün yaşam pratiğiyle bir aradadır. Nostalji olgusu olumlama ve özlemle hatırlanırken son yıllarda sinema ve televizyondaki örnekler Türk popüler müzik dünyasını da etkisi altına almaktadır. Özellikle 1970'ler ve devamında yapılan Türkçe sözlü hafif batı müziği türü şarkıları, bugün döneminde gördüğü ilgiden fazlasını görmektedir. Bu ilgi müziğin unutulmuş alanlarına ticari başarı getirmektedir. Kayıt teknolojisinin ilk ürünleri olan plak, gramofon, pikap, içinde 1970'li-80'li yıllara ait şarkıların yer aldığı albümler ve radyo programları, temalı partiler ilgiyle takip edilmektedir. Üstelik, o günlerle ilgili kişisel deneyimi olan yetişkinlerin yanı sıra dinleyicilerin büyük çoğunluğunu genç kitle oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Postmodernizm, Nostalji, Müzik ve Sinema, Plak, Gramofon*

ABSTRACT

Time perception of postmodernism is not Chronologic. Although It's eyes look back to the past, Postmodernism is together with today's life routines. As the phenomenon nostalgia is remembered with affirmation and longing, it's samples in pictures and television dominates Turkish popular music community in recent years. Especially the turkish pop songs released in 1970's draw more interest in today's world than their own age. Eventually, this interest have brought success in the dead fields of music. The very first examples of recording technology, phonograph record, gramophone, pickup, the radio programs and albums contain the songs of 1970's and 1980's are followed eagerly. As a matter of fact, besides the adults who have experienced those years, many of the followers are the youngsters who were born after those ages had passed.

Key words: *Postmodernism, Nostalgia, Music and Cinema, Vinyl, Gramophone*

"Postmodernizmin kendine özgü bir zaman tasarımı vardır"

Madan SARUP

GİRİŞ

Geçmişin yeniden üretilen ve tüketilen bir meta haline gelmesi, nostalji kavramını her zaman olduğundan daha değerli kılmaktadır. Postmodernizmin kronolojik akmayan zaman algısında; eski ve yeni bir arada yer alır. Nostaljiye yüklenen olumlu anlam ile eski yaşantılar bugüne kıyasla daha ideal görülür.

Araştırma kapsamında nostaljinin moda söylem haline gelmesi ve bu söylemin müzik sektörüne nasıl yansıdığı üzerinde durulacaktır. Bu sebeple, 2008 yılında gösterime giren *İssiz Adam* filmi ile başlayan ve devam eden süreç dikkatlice ele alınmalıdır. Bu süreçte, 1970/80/90'lı yıllara ait müzikler yeniden dinlenmeye başlanır. Dinleyici profili ise hem bu yılları gerçekten deneyimleyen kimselerden, hem de gençlerden oluşur. Nostalji, endüstrinin bir parçası durumuna gelmektedir.

Postmodernizm, nostalji ve tüketim konuları genellikle pazarlama disiplini altında ele alınan konulardır. Müzik, geçmişle bağlantı kurmada güçlü bir araç olduğu için, yapılan farklı çalışmalarda, müziğe dolaylı yoldan değinilmiştir. Ancak bu araştırmada müzik; nostaljik bakış açısında, tüketim nesnesinin ta kendisidir.

Araştırmanın ilk bölümünde postmodernizm ve zaman tasarımı konuları yer almaktadır. İkinci bölümde ise kronoloji ilkesi ve nostaljiye nasıl tezahür ettiği açıklanmıştır. Son olarak; örnekler ve somut veriler ışığında, nostaljinin müzikte nasıl bir tüketim unsuruna dönüştüğü ele alınır.

Postmodernizm ve Zaman Algısı

Postmodern/ postmodernizm kavramı ilk günden bu yana, düşünürler tarafından, farklı şekillerde yorumlanmıştır. Kavramı anlatmak için; net bir ifade kullanılamaması bile, terimin kendi özünden doğan çoğulluğuna gönderme yapar. Edgar ve Sedgwick'e göre; "...postmodern konusunda bir şey kesindir: Kelimenin kullanımı öylesine farklı anlamlar ortaya koymaktadır ki, basit bir tanıma şiddetle direnmektedir."¹

Postmodernliğin tanımları arasında sıkça; modernlikten sonrası ve ötesi ifadeleri kullanılmıştır². Sarup'a göre; postmodernlik, modernlikten sonra neyin geldiğini bildirir; modernlik ile birlikte düşünülen toplumsal biçimlerin daha başlangıç hallerindeyken fiilen çözümlerine göndermede bulunur³.

Chevassus'un belirttiğine göre, sözcük ilk olarak Avrupa'da Jean- François Lyotard tarafından 1979'da *La Condition Postmoderne* (Postmodern Durum) adlı eserinde görülmüş ve zamanla kullanımı yaygınlaşmıştır. Lyotard, postmodern kavramını endüstri sonrası toplumlar ile postmodern denebilecek kültürler arasında bir eşdeğer olacak şekilde tanımlar⁴. TDK'ya göre postmodernizm; modernist arayışın canlılığını kaybetmesinden sonra, XX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan çeşitli üslup ve

1- Ed. Andrew Edgar- Peter Sedgwick, *Kültürel Kuramda Anahtar Kavramlar*, İstanbul, 2007, s.277.

2- Muazzez Babacan- Ferah Onat, "Postmodern Pazarlama Perspektifi", *Ege Academic Review*, Sy. 2, İzmir, 2002, s.12

3- Madan Sarup, *Post- Yapısalcılık ve Postmodernizm*, İstanbul, 2010, s.184.

4- 4 Beatrice Ramaut- Chevassus, *Müzikte Postmodernlik*, İstanbul, 2011, s.11

yönelişlerin adıdır⁵. Postmodernizm, bu yönelişler arasında başta müzik, sinema, tiyatro, resim, yazın olmak üzere; sanatın hemen bütün alanlarında, genelde bütün geleneksel sanat anlayışlarına, daha özelden modernist yaklaşımlara karşı tepki olarak doğmuş bir dizi yenilikçi ve tepkici deyiş ile biçemi anlatan sanat felsefesi terimi olarak karşımıza çıkmaktadır⁶.

Postmodernizm kavramı araştırma kapsamı içinde, özellikle “*zaman algısı*” yönü ile ele alınmaktadır. Postmodernliğin kendini çekip çıkardığı modernizm betimlemesi; iki terim arasında, farklı iki zaman algısı ortaya çıkarmaktadır.

Modernizm; köken olan Latince “modernus”, “mod”, “modo”, ya da “modus” sözcüğünden türeyip; anlık durum, hemen şimdi olan anlamlarına gelir. Tarihsel süreçte bu kavram, M.S 5.yy’ı kendinden önce gelen yüzyıllardan ayırmak için kullanılmıştır. Kendini geçmiş yüzyıllardan ayırdığı konu ise dinsel bağlamdır. Yani, geçmişte puta tapmış topluluğun karşısında yükselen tam hristiyanlaşmış toplum modernliğin ifadesidir. Mod sözcüğü ise, *şimdinin ideolojisini ve bugünün durumunu* temsil etmektedir. Bu durumda, bugün denilen zaman dilimi, dün ile yarının arasında duran ve bu sebeple de dünden yeni; yarından eski olanı barındıran bir kronolojik gerçeklik üzerine kuruludur.

Bu yüzden modernlik, eskiden yeniye geçişi ve ona ayak uydurmayı ön şart olarak sunmaktadır. Postmodern kuramda zaman tanımı üzerine, Chevassus şu ifadeyi kullanır: “Geçmişin bütün hazineleri artık bizimdir; ne kronolojik, ne de zamansal herhangi bir sınırlama tanımaksızın kullanılmaktadır.”⁷

Kronoloji İlkesinin Nostalji Yansıması

Postmodernizmin pratikleri günlük yaşama uygulandığında, tüketim mecrası üzerinde, kendine farklı şekillerde yer bulmaktadır. Postmodern Pazarlama adlı çalışmasında Yavuz Odabaşı, postmodernizmin ayırt edici koşullarını sıralar. Bunlar; parçalanma, üst gerçeklik, kronoloji, alaycılık, kuramsalcılık karşıtlığı, çoğulculuk, üretim ve tüketimin yer değişimi, öznenin merkezleştirilmemesi ve karşıtlığın birliği, ilkeleridir. Bu ilkeler içinde; postmodern düşüncenin zamanı anlamlandırdığı nokta; kronoloji olgusudur ve şu şekilde tanımlanmaktadır. “...tam zamanında üretim, tüketicilerin zaman içinde değişen satın alma alışkanlıklarının araştırılması ve –eski güzel günlere- özlem duyma biçimi”⁸. Tam bu noktada, postmodernizmin özellikle pazarlama ve tüketim unsuru olarak kullandığı kronoloji ilkesinin, günlük hayata -nostalji- olarak tezahür ettiği görülür. Uğur Batı’ya göre; her türlü nesne, olaylar, olgular, hatta geçmişin kendisi bile, birer tüketim nesnesi olarak kullanılabilir. Nostalji kavramı postmodern düşüncenin kalıplarından biridir.

Nostalji kavramı dilbilimsel köken olarak Yunanca yuvaya, vatan dönüş anlamına gelen ‘nostos’ ile acı çekmek anlamına gelen ‘algos’ kelimelerinin birleşiminden oluşur⁹. Holbrook ve Shindler’e göre nostalji; bir kişinin daha gençken çok popüler

5- “Postmodernizm”, Mart 24, 2014, <http://tdk.gov.tr>.

6- Abdülbaki Güçlü- Erkan Uzun- Serkan Uzun- Hüseyin Yolsal, *Felsefe Sözlüğü*, Ankara, 2003, s.1160

7- Chevassus, *Müzikte*, s. 16.

8- Ayşe Şahin, “Postmodern Pazarlama Tüketim ve Tüketicisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sy.2, Isparta, 2007, s. 361.

9- Nevriye Altuntuğ, “Değerlere Hitap Eden Pazarlamanın Nostalji Boyutu”, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Sy. 2, İzmir, 2011, s.266.

yada moda olan insanlarla, yerlerle ve objelerle bağlantılı olan tecrübeleriyle pozitif yönde oluşan bir tercihtir¹⁰. Bu temel tanımdan hareketle, nostalji kavramını oluşturan öğeler içinde; eski çağırışımı, dönemin popüler ya da baskın görüşleri/kişileri/yerleri ve pozitif duygular olduğu ortaya çıkmaktadır.

TDK ise nostalji terimini; geçmişte kalan güzelliklere olan özlem duygusu ve bu duygunun baskın bir duruma gelmesi, geçmişseverlik, değişime karşı duyulan korku sonucu geçmişe sığınma duygusu olarak tanımlanmaktadır¹¹. Nostalji öğeleri barındıran filmlere, müziklere, kokulara, ürünlere, mimariye kısacası; günlük yaşam alanına giren tüm yaratılara öykünen tüketici ortaya konan "O" işten ziyade, o işin ortaya çıkardığı duygudan hoşlanmaktadır. Böylelikle postmodern düşünce temsilini temsilini ustaca betimler.

Geçmişin, bugünün dünyasında yeniden tüketilebilir bir meta haline gelmesi, nostaljinin yarattığı pozitif ruh hali içinde hoş görülmektedir. Çünkü; tüketici gözünde geçmiş; özlemle anılan, bugüne kıyasla daha hakiki ve samimi olandır. Günlük dilde sıkça tekrarlanan "Nerede o eski bayramlar" ve ya "Nerede o eski Ramazanlar" gibi sözler, geçmişe duyulan özlemi dile getirmek için kullanılan kalıplar haline gelir. Umberto Eco, postmodernliğin modernliğe karşı verdiği yanıtın geçmişin yıkılamayacağı, yıkılırsa herşeyin suskuya dönüşeceği düşüncesinden yola çıkarak geçmişe biraz da mizahi bir gözle bakılacağını vurgulamaktadır¹². Kişilerde geçmişteki olayları ele alırken pozitif tarafları görme eğilimi vardır. Postmodern düşüncede tüketici özellikle eski günleri hasretle anmakta, duyularını harekete geçiren her ayrıntıdan keyif almaktadır. Geçmişe duyulan özlem eksiklikleri tamamlamaya yetmektedir.

Havlena ve Holak, nostalji türlerini üçe ayırır: Gerçek, canlandırılmış ve toplu nostalji¹³. Gerçek nostalji; kişi tarafından tecrübe edilmiştir ve geçmişe yönelik duygusal bir özleme atıfta bulunur. Bugün orta yaş ve üzeri olan kimselerin, eski Türk filmlerine, çocukluk ya da gençlik yıllarında dinledikleri müziklere karşı duydukları nostalji duygusu, gerçek nostalji örneğidir.

Canlandırılmış ya da dolaylı nostalji ise; gerçek olana ulaşmak mümkün olmadığında, canlandırılan nostaljidir¹⁴. Yukarıdaki örnekten hareketle, bugünün gençlerinin eski filmlere ve müziklere ilgi duyması, nostalji öğesini, kendileri için canlandırdıklarını gösterir. Kişi, o döneme ait hiçbir deneyimi yokken bile, geçmişe anlam atfedebilir.

Özellikle son yıllarda sayıları artan tarihi televizyon dizileri, izlerkitle üzerinde sembolik bir nostalji öğesi canlandırmaktadır. Canlandırılmış nostalji'ye gönderme yaparak, ürünler tüketiciye sunulurken, bir bakıma pazar genişler. Örneğin 1970'lerde müzik yapmaya başlayan bir icracıdan, yıllar sonra doğan bir dinleyici, sanatçının 2000'li yıllarda piyasaya sunduğu Best of (En iyiler) albümünü satın alabilir. Bu

10- Zeliha Eser, "Nostaljinin Pazar Bölümleme Değişkeni Olarak Kullanılması Üzerine Kavramsal Bir Çalışma", *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sy.1, Ankara, 2007, s.116.

11- "Nostalji", Mart 24, 2014, <http://tdk.gov.tr>.

12- Chevassus, *Müzikte*, s. 17.

13- Eser, "Nostaljinin", s.117

14- Eser, "Nostaljinin",s.118.

durumda gerçek nostaljiyi deneyimleyen tüketiciye, canlandırılmış nostalji yoluyla yeni postmodern tüketiciler eklenmiştir. Postmodern tüketici; duygusallık, tutku ve sosyal bir bağ arayışı içerisinde olduğundan eski güzel günleri tekrar yaşatacak tüketim deneyimlerine sonuna kadar açıktır¹⁵. Bu bakımdan nostaljinin yeniden ve yeniden pazarlanabildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Toplu ya da kültürel nostalji türü, benzer etki grubunun üyeleri ile birlikte kültürel kimlik oluşturarak doğrudan deneyim sağlamaktır¹⁶. Yukarıda örneği verilen bayramlar ya da Ramazan aylarına karşı duyulan özlem duygusu kolektif bilincin ürünüdür. Örneğin artık hayatta olmayan sanatçıların anıldığı geceler, bu kişilerin yaptığı işlerin tekrar üretilip sektöre kazandırılması toplumsal nostalji ögesini harekete geçirir. Diğer yandan Baudrillard' göre sanatın ve muhtemelen teorinin, siyasetin ve bireylerin yapabilecekleri tek şey; zaten üretilmiş olan biçimleri biraraya getirmek ve bunlarla oynamaktır. O'na göre postmodernite, ne iyimser, ne de kötümserdir, sadece yıkıntılardan artakalanlarla oynanan bir oyundur¹⁷.

Nostalji'yi Sevmek... 1970'lerden Gelen Tınılar...

Genel bir tabirle, müzik dinleyicisinin çoğunlukla popüler müzikleri dinlediği ve tükettiği kabul edilir. Ancak, popüler müziklerden farklı türleri dinleyen, dinlediği türün arşivini yapan sadık bir alternatif kitle de vardır. Bu sebeple; Türkiye'de 1970'lerin hafif batı müziği şarkılarının, *Issız Adam* filminden sonra dinlenmeye başladığını söylemek, fazla önyargılı bir ifadedir. Şüphesiz; filmde önce de, nostaljiyi seven, gerçek veya canlandırılmış nostalji yoluyla geçmişe ait müzikleri dinleyen kimseler mevcuttur. Ancak bu merakın popülerleşmesi ve kitlesel bir hale dönüşmesi için sinema ya da diğer sanat dalları etkili olabilmektedir.

Çağan Irmak'ın yönettiği ve başrollerini Cemal Hünal ile Melis Birkan'ın oynadığı film müziklerini Aria grubu yapmıştır. Aynı dönem içinde satışa sunulan *Issız Adam* film müzikleri albümünde 14 şarkı yer alır. Bu eserlerden ilk altısı 1970'li yıllarda bestelenen aşk şarkılarıdır.

Diğer eserler ise; Grup Aria'nın film için bestelediği müziklerden oluşmaktadır. Bu şarkılar arasında özellikle filmin son sahnelerinde kullanılan *Anlamazdın* isimli şarkı öne çıkmaktadır. Fikret Şenes'in sözlerini yazdığı ve Ayla Dikmen tarafından seslendirilen şarkı, bahsi geçen film sayesinde yeniden popülerlik kazanmıştır. Radyo programcısı ve prodüktör Hakan Eren, filmin müzik danışmanlığını üstlenmiştir. Filmle ilgili şu sözleri söyler: "Anlamazdın şarkısının yer aldığı sahne çok can alıcı. *Issız Adam*'ın senaryosunu okuduğum zaman klasik bir aşk hikâyesi gibi geldi, eski Türk filmi gibi düşündüm, entrika yoktu". Eski Türk filmlerinden bahsederken *Bize Ait Bir Şeyler* isimli kitabında Önyurt pek çok izleyicinin düşüncelerine tercüman olur. Çocukluk ve gençlik yıllarında gittiği yazlık sinemalar için: "...Yine de o filmler nostalji olarak hafızalarımızda kaldı ve modası geçmedi, çünkü güzelin modası geçmez..." ifadesini kullanmaktadır¹⁸.

15- Eser, "Nostaljinin", s.126.

16- Dilara Keskin- Salih Memiş, "Retro Pazarlama ve Pazarlamada Uygulanmasına Yönelik Bazı Örnekler", *Süleyman Demirel Üniversitesi İdari ve İktisadi Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sy.3, Isparta, 2011, s.195.

17- Seyfettin Aslan- Abdullah Yılmaz, "Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sy.2, Sivas, 2001, s. 102.

18- Mustafa Önyurt, *Bize Ait Bir Şeyler*, İstanbul, 2010, s.100.

Jameson' göre: "Biçemsel yeniliğin artık olanaklı olmadığı bir dünyada bize kalan tek şey pastiştir. Pastic ş pratiği, özellikle nostalji filmlerinde görülebilir¹⁹. TDK'nın başka sanatçıların eserlerini taklit yoluyla meydana getirilen sanat eseri olarak tanımladığı pastiş kavramı ile Jameson'ın da, diğer pek çok düşünür gibi üzerinde durduğu konu postmodern çağda yeni bir söyleyişin mümkün olmadığı, yeninin içinde eskiye ait izler de bulunduğudur²⁰. Bu durum postmodernliğin eklektik olma özelliğinden kaynaklanır. Tüketici eski ve yeninin bir arada harmanlandığı yaratılara ilgi göstermektedir. Filmde başrolü canlandıran erkek karakter 1970'lerin plaklarını arşivlerken bir yandan da internetteki sohbet kanallarını kullanmaktadır. Dünün ve bugünün teknolojisi eklektik bir biçimde iç içe geçmiştir. "Tanıdık figürler gelenekle yeni buluşlar arasında bir gelgit yaratır."²¹

Nostalji'nin Müzik üzerine Yansımaları

Filmin müzikleri arasında, Dikmen'in seslendirdiği şarkılar dışında Semiramis Pekkan, Nil Burak, Hümeýra, Sibel Egemen gibi sanatçıların eserleri de yer alır. Asu Maro'nun yaptığı gazete haberi, filmin gösteriminden kısa bir süre sonrasına rastlamaktadır ve başlığı şu şekildedir: "Beyoğlu bu beş şarkıcının sesiyle inliyor"²². İçerikte sanatçılarla yapılan röportajlardan biri Hümeýra'ya aittir. Sanatçı, plağın çıktığı dönemde yalnızca 2222 adet basılıp sattığını söylerken; dinleyici ilgisinin bugün geçmişe göre daha yoğun olduğuna dikkat çekmektedir.

Araştırmanın örneği olarak seçilen İssız Adam filmi ve müziklerinden sonra tüketiciler daha fazla sayıda taş plak ve gromofon satın almaya başlamışlardır. Film izleyen yetişkinler, kişisel hatıralarıyla nostalji yaşarlarken daha genç yaştakiler canlandırılmış, kurgusal nostalji hissini tecübe etmektedir. Tolga Örnek'in yönettiği ve başrollerini Nejat İşler ile Yiğit Özşener'in üstlendiği, 2011 yapımı *Kaybedenler Kulübü* isimli film; nostaljik müziğe duyulan ilgiyi bir kez daha canlandırmıştır. Karagürbüz'ün yaptığı haberde şu ifadeler yer alır: "...antikacıların tozlu raflarında kalan siyah tekerlekler, yönetmen Çağın İrmak'ın "İssız Adam" filmiyle yeniden ilgi görmeye başladı. Geçtiğimiz yıl sinemalarda gösterilen Tolga Örnek'in "Kaybedenler Kulübü" filmiyle bu ilgi zirve yaptı"²³.

Nostaljiye duyulan merakın artmasıyla, ses kayıt teknolojisinin ilk ticari ürünü olan plaklar, yeniden bir tüketim unsuru haline gelmiştir. Plakların tekrar moda olmasında, sinema filmlerinin etkisi olduğu gerçektir. Diğer yandan; plak merakının ardında, kaset ve CD'den sonra gelen mp3 formatı ile yapılan karşılaştırmada söz konusudur. Yani dijital müziğin elle tutulamaz oluşu, dinleyici için bir başka özlem unsurudur. Postmodernliğin ilkelerinden iletişim kurma isteği ise; sanat anlayışının elle tutulur olmaktan, gerçekliğinden geçmektedir²⁴.

19- Sarup, Post Yapısalcılık, s.207.

20- "Pastic ş", Mart 24, 2014, <http://tdk.gov.tr>.

21- Chevassus, *Müzikte*, s.21.

22- Asu Maro, "Beyoğlu, Bu Beş Şarkıcının Sesiyle İnliyor", *Milliyet*, Kasım 23, 2008, (Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/Magazin/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=1019651&Date=19.01.2011&Kategori=magazin&b=Beyoglu%20bu%20bes%20sarkicinin%20sesiyle%20inliyor>, 24 Mart 2014.

23- Fatih Karagürbüz, "Taş Plak Fiyatları Altını Sollandı", *Bugün*, Nisan 23, 2012, (Çevrimiçi) <http://yasam.bugun.com.tr/tas-plak-fiyatları-altını-solladı-haber/190364>, 25 Mart 2014

24- Chevassus, *Müzikte*, s. 19.

Modernliğe tepki olarak doğan postmodernizm; kayıt teknolojisinin son halkası olan dijital ürüne karşın, yeniden plak ve kasete dönüş yapabilmektedir. Plak satıcısı Ceyhan, dükkanlarına eskiden sadece belli bir yaşın üzerinde insanın geldiğini; filmler sayesinde, gençlerin de plak satın almaya başladığını söyler. Aynı zamanda bu talebin plak fiyatlarını arttırdığı sözlerine eklemektedir: “Kaybedenler Kulübü filminde, Asu Maralman’ın söylediği Bağrı Yanık Dostlara şarkısının bulunduğu plak önceden satılmıyordu. Şimdi ise 750 liraya bile alıcı buluyor”²⁵. Sahaf Edebiyat’ın sahibi Hikmet Gülmez ise talep ve hedef kitleye göre plak fiyatlarının on liradan başlayıp üç- beş bin lira gibi rakamlara çıkabildiğini söylemektedir. Şubat 2009 tarihli Zaman gazetesinde Köseli’nin yaptığı haber: “Gramofoncular İssiz Adam Mesaisinde” başlığını taşır²⁶. Gramofon, pikap, plak satışı ve tamiri yapan kişilerle yapılan röportajda, filmin etkisinin satıcılara adeta ikinci bahar yaşattığı, çıkarımı yapılır.

Dinleyici adı geçen sinema filmlerinin etkisiyle, geçmişteki müziklere ve bu müzikleri dinleyebileceği ses kayıt formatlarına ilgi duymaktadır. Doğal olarak bu süreçte plakların çalınmasına yarayan gramofon ve pikap gibi aletler de maddi/ manevi değer kazanmıştır. Sinema filmlerinin yanısıra, televizyon dizileri de postmodern tüketicinin, nostalji merakını canlı tutan yapımlardır. Gerçek, canlandırılmış veya toplumsal nostalji türü ile izleyici, *geçmiş ve geçmiş yorumunu* kitle iletişim araçları üzerinden deneyimlemektedir. 2012’de yayınlanmaya başlayan; Birol Güven’in yönettiği *Seksenler* dizisi bu örneklerden biri olarak, nostalji ve müzik öğelerini birleştirir. Filmdeki karakterlerden Ergun Plak tiplemesinin sahibi olduğu plak dükkanında, döneme ait müziklerin yer aldığı plaklar, kasetler vardır. Nostaljik bir olgu olarak, dükkan sahibi müşterilerine, doldurma karışık albümler hazırlar. Gülmez, İssiz Adam’ın yarattığı etkinin Seksenler dizisi ile devam ettiğini şu sözlerle vurgulamaktadır: “Günümüzde Seksenler diye bir dizi var. İnsanlar ondan çok etkileniyor. Eskiden Türkçe plaklar aranmazdı şimdi Türkçe plakların popülaritesi daha fazla”²⁷. Nostaljik öğeleri içinde barındıran dizi ve sinema filmleri, ikinci el plak, pikap, gramofon vb. satışı üzerinde olumlu etki yapmıştır.

Ayrıca, Türkiye’deki yeni plak üretimi değerleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır. Veriler, Müyap (Bağlantılı Hak Sahibi Fonogram Yapımcıları Meslek Birliği)’dan alınmıştır²⁸.

Aşağıdadada 2004 yılından bu yana düzenli olarak yabancı plak basıldığı görülmektedir. Yerli plak üretimi ise 2009’a kadar düzensiz şekilde devam etmiştir. 2009 yılından sonra ise hem yerli hem yabancı plak üretiminde sürekli bir artış göze çarpmaktadır. İssiz Adam filminin 7 Kasım 2008’de gösterime girmiş olduğu da hatırlanmalıdır.

25- Fatih Karagürbüz, “Taş Plak Fiyatları Altını Solladı”, Bugün, Nisan 23, 2012, (Çevrimiçi) <http://yasam.bugun.com.tr/tas-plak-fiyatlarini-altini-solladi-haberi/190364> , 25 Mart 2014

26- Bünyamin Köseli, “Gramofoncular, İssiz Adam Mesaisinde”, *Zaman*, Şubat 7, 2009, (Çevrimiçi)http://www.zaman.com.tr/cumaertes_i_gramofoncular-issiz-adam-mesaisinde_812434.html , 8 Mayıs 2014.

27- AA Haber Ajansı, “Plaklar Tozlu Raflardan İndi”, *Yirmidörthaber*, Mayıs 1, 2013, (Çevrimiçi) <http://www.yirmi-dorthaber.com/sanat/nostaljik-plaklar-tozlu-raflardan-indi/haber-750345> , 24 Mart 2014

28- “Pazar Hakkında/Türkiye”, 8 Mayıs 2014, <http://www.mu-yap.org/getdata.asp?PID=252>

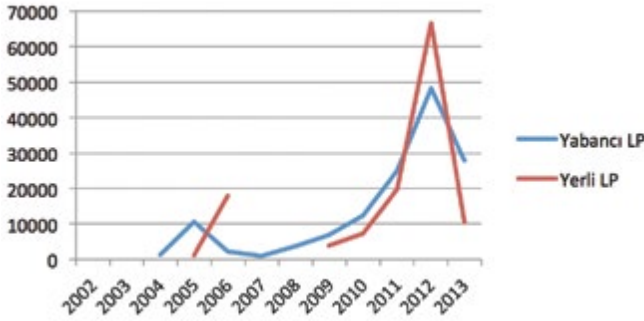
Özellikle yerli plak üretimindeki düzensizlik 2009 yılında durmaktadır. 2005 ile 2009 yılları arasında sektörde yeni plak üretimi olmazken 2009'u takip eden üç sene boyunca değerler her yıl iki kat artış göstermiştir. Yerli plaklar kadar olmasa da yabancı plak üretimi de bu yıllar arasında, daha aşağıda seyretmekte ancak aynı dalgalanmayı yaşamaktadır. Ancak iki tür için de 2013'de pazarın doygunluk yaşadığı söylenebilir.

	Yabancı LP	Yerli LP
2002		
2003		
2004	1.294	
2005	10.709	1.060
2006	2.147	17.900
2007	958	
2008	3.661	
2009	6.860	3.917
2010	12.375	7.321
2011	24.970	19.758
2012	48.325	66.644
2013	27.781	10.514

Tablo 1: 2002- 2013 yılları arasında bandrol satışı yapılan LP (uzun çalar plak) türü

Nostaljiye duyulan ilgi ile, postmodern tüketici yeni ve eski plakları satın almakta; bu tarz konuların işlendiği dizi ve sinema filmlerini ilgiyle takip etmektedir. Nostalji modasının müzik sektörüne yaptığı bir diğer katkı, tematik partiler üzerinedir. Bu partilerde Dj'ler, 1970/80/90'larda yapılan müzikleri çalarak dinleyiciye ulaştır. Plak satışlarının arttığı 2009 ve sonrasında nostalji temalı partiler düzenlenmeye başlanır. Gerçek nostalji deneyimi orta yaş ve üzerini; canlandırılmış nostalji deneyimi ise gençleri hedeflemektedir. Zaman zaman bu partilere gençlerin katılımının daha yoğun olduğu görülür. Ekim 2010'da Dj Hakan Küfündür tarafından düzenlenen "80'ler Parti" isimli etkinlik için Biletix'in web sitesinde şu tanıtım yazısı yer alır: " Bir 80'ler partisi düşünün... Sadece çalınan 80'ler klasikleri değil, dev barkovizyonda o yılların filmlerinden kareler, unutulmaz Tv programları ve video kliplerinden danslarını takip edebileceğiniz bir parti."²⁹

Tablo 2: Yıllara göre yerli- yabancı uzunçalar satışı karşılaştırılması

Nostalji merakının, müzik endüstrisine olumlu katkı sağladığı alanlardan bir diğeri de; plak kayıtlarının orijinal halinin CD'lere aktarılması ve bu şekilde satışa sunulmasıdır. Postmodernizm; eski ve yeniye bir arada sunarak plak kayıtlarının CD'lere aktarımını olanaklı kılmaktadır. Mart 2014 yılında Ossi Müzik etiketi ile satışa sunulan *45'lik Plaklar* isimli CD, 16 şarkıdan oluşur³⁰. Şarkıların üçü 1980'li yıllara, diğerleri ise 1970'li yıllara ait şarkılardır. Albüm tanıtımında şu ifadeler yer alır: "İstanbul gece hayatının en popüler mekânlarından biri olan 45'lik, 19. Yaşını *en çok çaldıkları şarkılardan* oluşturduğu üçüncü albümü "45'LİK" ile kutluyor. "İssız Adam" filminin çekimlerinde kullanılan mekânlardan biri olarak hafızalara kazınan 45'lik..." , şeklinde ifadesine devam etmektedir³¹. Şirket, dinleyicileri Ttnet Müzik'in sayfasına yönlendirir. Şarkılar burada mp3 formatındadır, indirme özelliği vardır.

Araştırma özelinde, albümün yaklaşık iki aydır satışta olduğu düşünüldüğünde dinlenme rakamları azımsanmayacak ölçüdedir. Eski şarkıların yer aldığı albüm çalışmaları, geçmiş temalı partiler, radyo ve müzik video kanallarındaki nostaljik konseptli programların tüketici gözünde değeri artmaktadır. Bu ilginin, rakamsal veriler de göz önüne alındığında, özellikle son 4-5 yılda arttığı gözlemlenmiştir.

30- "Ossi Müzik", 8 Mayıs 2014, <http://www.ossimuzik.com/yeni/>.

31- "45'lik Plaklar", 8 Mayıs 2014, <https://www.ttnetmuzik.com.tr/#/album-45lik-305255>

SONUÇ

Bu araştırmada, postmodernizmin zaman algısı üzerinden *nostalji* kavramı ortaya konmaya çalışılmış ve bunun müzik üzerine etkileri incelenmiştir.

Postmodern tüketici terimi; geçmişti tüketim nesnesi olarak kullanan kimseleri tanımlamak üzere kullanılmıştır. Batı'nın da belirttiği gibi; tüketim ideolojisi hiçbir şeyin modasının geçmediği tezine dayanır. Yeniden üretilen geçmiş, gerçek ya da canlandırılmış nostalji olarak günlük hayatın içinde yerini alır³².

Nostalji, geçmişte kalmasına rağmen; bugünün modundan etkilenmektedir. Öyle ki 2008 yılının Kasım ayında gösterime giren Issız Adam filmi ve sonrasındaki çalışmalarla beraber, geçmiş yeniden popüler hale gelir. Nostalji endüstrisi, müzik endüstrisi ile birlikte geçmişti bugünde yazar.

İncelemeler, son yıllarda ikinci el plak, gramofon, pikap satışının ve fiyatlarının arttığını göstermektedir. Münyap üzerinden, yeni plak basımı rakamlarına ulaşmıştır. Bu rakamlar tezimizi destekler niteliktedir. Yabancı ve özellikle yerli uzunçalar plak üretiminde 2009'dan itibaren artış olmuştur.

Radyo ve televizyonda eski müziklerin yer aldığı programlar, nostaljik şarkı repertuarı sunan DJ performansları, plaktan CD'ye aktarılan ve yeniden satılan albümler endüstriye canlılık kazandırmıştır. Şarkıların plaktan CD'ye ve mp3 formatına çevrilmesi, dün ile bugün arasında sürekli dönen bir çember oluşturur. Yani; önce dinleyici mp3 formatında müzik dinlerken, daha sahici bulduğu için plaklara döner. Bu durum postmodernizmin iletişim kurma isteği ile açıklanır.

Diğer yandan; plaktaki orijinal sesler bozulmadan, şarkılar format olarak CD ve mp3 ile dinlemeye sunulur. Bu sunum örneği ise postmodern düşüncenin çok parçalı ve çoğulcu yapısı üzerinden okunabilir.

32- Uğur Batı, "Tüketim Kültüründe Yeni Bir Akım: "Endüstrileşen Nostalji ve Pastiş Kültürü", http://www.ugurbati.com/Portals/0/Dergi/A6_makale_ugurbati_arasira.pdfhttp://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5460b0da693f96.82095719, 8 Mayıs 2014.

KAYNAKÇA

Altuntuğ, Nevriye, "Değerlere Hitap Eden Pazarlamanın Nostalji Boyutu", *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Sy. 2, İzmir, 2011.

Aslan, Seyfettin- Yılmaz, Abdullah, "Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sy.2, Sivas, 2001.

Babacan, Muazzez- Onat, Ferah, "Postmodern Pazarlama Perspektifi", *Ege Academic Review*, Sy. 2, İzmir, 2002.

Chevassus Beatrice Ramaut, *Müzikte Postmodernlik*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Edgar, Ed. Andrew- Sedwick, Peter, *Kültürel Kuramda Anahtar Kavramlar*, Açılım Kitap, İstanbul, 2007.

Eser, Zeliha, "Nostaljinin Pazar Bölümlene Değişkeni Olarak Kullanılması Üzerine Kavramsal Bir Çalışma", *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sy.1, Ankara, 2007.

Güçlü, Abdülbaki- Uzun, Erkan- Uzun, Serkan- Yolsal, Hüsrev, *Felsefe Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2003.

Keskin Dilara- Memiş Salih, "*Retro Pazarlama ve Pazarlamada Uygulanmasına Yönelik Bazı Örnekler*", Süleyman Demirel Üniversitesi İdari ve İktisadi Bilimler Fakültesi Dergisi, Sy.3, Isparta, 2011.

Odabaşı, Yavuz, *Postmodern Pazarlama*, Mediacat Yayınları, İstanbul, 2004.

Sarup, Madan, *Post- Yapısalcılık ve Postmodernizm*, Kırkgece Yayınları, İstanbul, 2010

Şahin, Ayşe, "Postmodern Pazarlama Tüketim ve Tüketici", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sy.2, Isparta, 2007.

www.tdk.gov.tr (23.03.14)

<http://www.esenshop.com/detail.aspx?id=48833> (24.03.14)

<http://www.milliyet.com.tr/Magazin/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=1019651 Date=19.01.2011&Kategori=magazin&b=Beyoglu%20bu%20bes%20sarkincinin%20sesiyle%20inliyor> (24.03.14)

<http://www.milliyet.com.tr/Yazar.aspx?aType=YazarDetay&ArticleID=1048134&AuthorID=87&b=%93Eski%20sarkilari%20kesfetmek%20icin%20Issiz%20Adami%20beklemeyin%94&a=Yeliz%20Aras> (24.03.14)

<http://yasam.bugun.com.tr/tas-plak-fiyatlari-altini-solladi-haberi/190364> (24.03.14)

<http://haber.stargazete.com/sanat/nostaljik-plaklar-tozlu-raflardan-indi/haber-750345> (24.03.14)

<http://www.mint.com.tr/seksenler> (24.03.14)

http://www.zaman.com.tr/cumaertesi_gramofoncular-issiz-adam_mesaisinde_812434.html (08.05.2014)

http://www.ugurbati.com/Portals/0/Dergi/A6_makale_ugurbati_arasira.pdf (08.05.2014)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Iss%C4%B1z_Adam (08.05.2014)

<http://www.ossimuzik.com/yeni> (08.05.2014)

<https://www.ttnetmuzik.com.tr/#/album-45lik-305255> (08.05.2014)